

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

УДК 347.921:001.11

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.2>

КУЗЬМИЧ О.Я.

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ТРЕТІХ ОСІБ
У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ЖИТТЮ,
ЗДОРОВ'Ю ТА МАЙНУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ
ВНАСЛІДОК ЇЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ**

**JUDICIAL ASPECTS OF DETERMINATION OF THE THIRD PERSONS ARE
IN MATTERS ABOUT THE COMPENSATION OF THE HARM, CAUSED TO LIFE,
HEALTH AND PROPERTY OF PHYSICAL PERSONS BY RUSSIAN FEDERATION
AS A RESULT OF HER ARMED AGGRESSION AGAINST UKRAINE**

Наукова стаття присвячена аналізу правовим аспектам участі у справах про відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну фізичних осіб Російською Федерацією внаслідок її збройної агресії проти України, третіх осіб. Зокрема аналізується правова природа інституту третіх осіб у цивільному процесуальному праві, ознаки, характерні для третіх осіб, а також особливості правового регулювання їх участі у цивільному судочинстві.

З огляду на те, що характерною особливістю третіх осіб у цивільному процесуальному праві є їх юридична заінтересованість, яка має свій зміст залежно від того, чи йдеться про третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, чи третіх осіб, які таких вимог не заявляють, особлива увага присвячена аналізу норм матеріального права, якими регулюється спірні правовідносини.

Як наслідок, робиться висновок про те, що специфіка справ про відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну фізичних осіб Російською Федерацією внаслідок її збройної агресії проти України, не виключає участі у їх розгляді третіх осіб; що стосується можливої участі третіх осіб, які заявлятимуть самостійні вимоги щодо предмета спору у цих справах, то в цьому випадку, їх участь виключається, що обумовлено особистим характером таких вимог, які пов'язані зі здоров'ям позивачів; як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, в силу специфіки наведеної категорії справ, має залучатися держава України в особі її органів, а не окремо її міністерства чи відомства.

Особлива увага присвячена аналізу матеріалів судової практики на предмет застосування судами норм процесуального права у справах, які стосувалися тематики наукового дослідження. Визначено, що судами неоднозначно застосовуються норми процесуального права про третіх осіб в межах аналізованої категорії справ, а в окремих випадках судами ототожнюється інститут третіх осіб у цивільному процесуальному праві з інститутом процесуальної співучасті. Наведене стало підставою для висновку про те, що у питаннях застосування норм процесуального права у наведеній категорії справ ще не сформована усталена судова практика.

Ключові слова: збройна агресія; спірні матеріальні правовідносини; учасники цивільної справи; сторони; треті особи.

The scientific article is sanctified to the analysis to the legal aspects of participation in matters about the compensation of the harm, caused to life, health and property of physical persons by Russian Federation as a result of her military aggression against Ukraine, third persons. In particular legal nature of institute of the third persons is analysed in civil judicial legal, signs, characteristic for the third persons, and also feature of the legal adjusting of their participating in the civil rule-making.

As a characteristic feature of the third persons in civil procedure is them the legal personal interest that has the maintenance depending on that, or speech йдеться about the third persons, that declare independent requirements in relation to the matter of dispute, or third persons that such requirements does not declare, the special attention is sanctified to the analysis of norms of material right, regulated that debatable legal relationships.

As a result, the author concludes that the specific nature of cases on compensation for damage caused to life, health and property of individuals by the Russian Federation as a result of its armed aggression against Ukraine does not exclude participation of third parties in their consideration; as for the possible participation of third parties who will assert independent claims regarding the subject matter of the dispute in these cases, their participation is excluded due to the personal nature of such claims related to the health of the plaintiffs; due to the specific nature of this category of cases, the state of Ukraine, represented by its bodies, should be involved as a third party that does not assert independent claims on the subject matter of the dispute, and not its ministries or departments separately.

Particular attention is paid to the analysis of case law materials with regard to the application of procedural law by courts in cases related to the subject matter of the research. It is determined that the courts ambiguously apply the rules of procedural law on third parties within the analyzed category of cases, and in some cases the courts identify the institute of third parties in civil procedural law with the institute of procedural complicity.

Key words: *are the armed aggression; debatable material legal relationships; participants of civil case; parties; third persons that declare independent requirements in relation to the matter of dispute; third persons.*

Вступ. У зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 2022 р. № 64 було введено в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року, який продовжений по цей час. Бойові дії, терористичні акти, диверсії, спричинені збройною агресією Російської Федерації проти України призвели до заподіяння значної шкоди життю, здоров'ю та майну фізичних осіб. Її відшкодування в судовому порядку є основною серед існуючих форм захисту суб'єктивних прав та інтересів таких осіб.

З огляду на зазначене набувають актуальності питання, які пов'язані із визначенням не тільки сторін у справах про відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну фізичних осіб, спричиненої збройною агресією Російської Федерації проти України, але й також третіх осіб.

Постановка завдання. Загалом проблематика учасників цивільних справ неодноразово ставала предметом уваги у юридичній літературі, про що свідчать праці таких авторів як С.С. Бичкова, К.В. Гусаров, В.В. Комаров, О.В. Колісник, С. В. Фурса тощо однак що стосується процесуальних аспектів участі третіх осіб у справах про відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну фізичних осіб збройною агресією Російської Федерації проти України, то це питання сьогодні є найменш дослідженим у юридичній літературі, що й обумовлює актуальність обраної тематики.

Результати дослідження. Як відомо, одним із учасників цивільних справ, що розглядаються в порядку позовного провадження, є треті особи. Під третіми особами в юридичній літературі за звичай розуміють суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, які вступають у цивільну справу, що розглядається в порядку позовного провадження, для захисту своїх суб'єктивних прав, свобод чи інтересів, відмінних від прав, свобод та інтересів сторін [1, с. 203].

Сама назва таких учасників судового процесу як «треті особи», зазначається у юридичній літературі, означає, що такі особи є кількісно третіми по відношенню до сторін (позивач – перша особа, відповідач – друга особа). Вони вступають уже у розпочатий між сторонами процес, а тому їх іноді характеризують як осіб, що захищають свої права у «чужому процесі». Заінтересованість

третіх осіб не збігається із заінтересованістю сторін, а тому вони не можуть бути співпозивачами чи співвідповідачами [9, с. 237].

Своєю участю у цивільному процесі треті особи допомагають правильно та обґрунтовано вирішити спір між позивачем і відповідачем, встановити всі дійсні обставини справи, забезпечити реальні гарантії захисту прав осіб, які беруть участь у справі. Їхній вступ в уже відкрите провадження запобігає ухваленню судом суперечливих рішень, сприяє заощадженню часу і засобів, оскільки не буде потреби розглядати ще одну цивільну справу, встановлювати ті самі факти [1, с. 203].

В юридичній літературі як і в цивільному процесуальному законодавстві України, традиційно виділяють два види третіх осіб. Це зокрема треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору та треті особи, які таких вимог не заявляють.

Так, згідно із ч. 1 ст. 52 Цивільного процесуального кодексу України (далі-ЦПК) треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, подавши позов до однієї або декількох сторін.

Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу суд постановляє ухвалу (ч. 2 ст. 52 ЦПК).

При цьому до ознак, які є характерними для третіх осіб, які заявляють самостійних вимог щодо предмета спору в юридичній літературі відносять наступні: 1) ці особи вступають у цивільну справу, провадження у якій уже відкрито; 2) вони представляють самостійні позовні вимоги щодо предмета спору; 3) їхній позов може бути пред'явлений і спрямований як до позивача та відповідача окремо, так і до обох сторін одночасно; 4) предмет та підстава їхнього позову можуть як сходитись, так і бути різними з предметом і підставою позову позивача; 5) вони вступають у справу для захисту своїх суб'єктивних прав, свобод чи інтересів, оскільки вважають, що спірні блага належать саме їм, а не позивачеві або відповідачеві, а тому їхня юридична заінтересованість має особистий характер; 6) вони вступають у справу добровільно і мають всі цивільні процесуальні права та обов'язки позивача, але виключно щодо заявлених самостійних позовних вимог [1, с. 215].

Після вступу у справу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, справа за клопотанням учасника справи розглядається спочатку (ч. 4 ст. 52 ЦПК).

Згідно із ч. 1 ст. 53 ЦПК треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов'язки щодо однієї зі сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за заявою учасників справи.

При цьому до ознак, які є характерними для третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, в юридичній літературі відносять наступні:

1) вступають у цивільну справу, у якій уже відкрито провадження; 2) у них відсутні самостійні вимоги щодо предмета спору; 3) вони не є суб'єктами спірного матеріального правовідношення, однак у них наявна юридична заінтересованість у результатах розгляду справи; 4) беруть участь у справі тільки на одній зі сторін – або позивача, або відповідача; 5) мають матеріально-правовий зв'язок з тією особою, на стороні якої беруть участь у цивільній справі, і не мають матеріально-правового зв'язку з протилежною стороною (за цією ознакою третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, слід відрізнити від співучасників); 6) основною метою їх участі є відстоювання власних інтересів, а публічною-надання допомоги стороні, на якій вони беруть участь у справі; 7) майбутнє рішення суду за результатами розгляду спору між позивачем і відповідачем не встановлює їх прав та обов'язків, але може певним чином вплинути на відносини цих осіб з однією зі сторін [1, с. 242].

Отож, як впливає із наведеного, на відміну від третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору треті особи, які таких вимог не заявляють, не є безпосередніми суб'єктами спірних матеріальних правовідносин, які виникають між сторонами, але, при цьому, перебувають у матеріально-правовому зв'язку з однією із сторін таких правовідносин в наслідок чого, рішення яке судом буде прийнято по суті спору, вплине на їхні суб'єктивні права та обов'язки. Зокрема в частині їх виникнення, зміни чи припинення.

Винятком із цього правила може бути окрема категорія справ, в силу специфіки якої законодавцем передбачена можливість залучати як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, ще окремих суб'єктів. Так, згідно із ч. 2 ст. 53 ЦПК національне агентство з питань запобігання корупції може бути залучено як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою.

У разі якщо ухвалення судового рішення щодо визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави може вплинути на права та обов'язки третіх осіб щодо таких активів, позивач зобов'язаний одночасно з пред'явленням позову повідомити про це таких третіх осіб і подати до суду заяву про залучення їх до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. До такої заяви мають бути додані докази про направлення копій заяви особам, про залучення яких як третіх осіб подана заява (п. 7 ст. 290 ЦПК).

Таким чином, базовою складовою, яка безпосередньо впливає на визначення тих чи інших осіб як третіх у цивільному судочинстві, є їх юридична заінтересованість, яка охоплюється матеріально-правовою та процесуально-правовою складовими.

Як відомо, правові аспекти відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну фізичних осіб, врегульовуються в нормах цивільного права.

Так, згідно із ч. 1 ст. 1166 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала. Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини (ч. 2 ст. 1166 ЦК).

Слід звернути увагу, що законодавець в главі 82 ЦК не передбачає норм спеціального характеру, які б стосувалися правового регулювання відшкодування шкоди, яка заподіяна життю, здоров'ю чи майну фізичних осіб саме іноземною державою, а, особливо, у зв'язку із її збройною агресією проти України. Тому у цьому випадку, слід керуватися загальними положеннями про відшкодування шкоди, що передбачені в цій главі ЦК з врахуванням ч. 2 ст. 1 ЦК в якій йдеться про те, що й іноземна держава може бути учасником цивільних відносин.

Не менш важливими із цього приводу є й положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 18.10.2023 р. № 3200-IX. Як передбачено ч. 9 наведеного Закону відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок тимчасової окупації державі Україна, юридичним особам, громадським об'єднанням, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, у повному обсязі покладається на Російську Федерацію як на державу, що здійснила окупацію.

Держава Україна всіма можливими засобами сприяє відшкодуванню матеріальної та моральної шкоди Російською Федерацією.

Держава Україна не несе відповідальності за незаконні дії Російської Федерації чи її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованих територіях або за прийняті ними незаконні рішення (ч. 10 ст. 5 Закону).

Отож, як впливає із наведеного, сторонами у спорах, що виникають у зв'язку із заподіянням шкоди життю, здоров'ю та майну фізичних осіб у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України є особи, яким заподіяна така шкода та Російська Федерація, яка своєю збройною агресією проти України, спричинила таку шкоду. Вони будуть позивачами та відповідачами відповідно.

Що стосується третіх осіб, то тут, як уже зазначалося вище, при їх визначенні, слід переслідом виходити із їх юридичної заінтересованості у розгляді та вирішенні тої чи іншої справи.

Так, якщо йдеться про третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, то з точки зору їх юридичної заінтересованості, їх участь гіпотетично є можливою у справах про відшкодування шкоди саме життю фізичних осіб, яка спричинена збройною агресією Російської Федерації проти України, де потенційно такими особами можуть бути спадкоємці померлого або особи, які перебували на його утриманні, кожен з яких може мати власний інтерес в отриманні грошової компенсації.

Крім того, участь таких осіб є також можливою й у справах, про відшкодування шкоди майну фізичних осіб, яка спричинена Російською Федерацією внаслідок її збройної агресії проти України. Зокрема йдеться про випадки, коли цією категорією справ опосередковуватиметься й спір про право власності на майно, яке було пошкоджено чи зруйновано. Як наслідок, третіми особами самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть бути заявлені або до позивача та відповідача водночас, або до відповідача яким, відповідно, буде Російська Федерація. Зокрема йдеться про такі вимоги як вимога про визнання права власності на майно та вимога про відшкодування майнової чи немайнової шкоди.

Що стосується можливої участі третіх осіб, які заявлятимуть самостійні вимоги щодо предмета спору у справах, про відшкодування шкоди здоров'ю фізичній особі, яка спричинена Російською Федерацією у зв'язку із її збройною агресією проти України, то в цьому випадку, їх участь виключається, в силу особистого характеру таких вимог, які пов'язані зі здоров'ям позивачів.

В окремих випадках, як свідчить аналіз правозастосовчої практики щодо аналізованої категорії справ, спостерігається отождолення судами третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору зі співпозивачами. Так, у справі № 502/1655/22 за позовом особа 1 до Російської Федерації в особі Посольства Російської Федерації в Україні про відшкодування майнової та моральної шкоди завданої збройною агресією Російської Федерації проти України, як третьою особою, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, Кілійським районним судом Одеської області було залучено співвласника майна, яке було зруйновано Російською Федерацією внаслідок її збройної агресії проти України.

Як зазначено в ухвалі Кілійського районного суду Одеської області від 28 червня 2023 р. по цій справі, в обґрунтування поданого позову 24.02.2022 року на момент повномасштабного незаконного вторгнення Російської Федерації на територію України особа 2, проживала разом з батьками особа 1 та особа 3. На праві приватної власності особа 2 належить квартира за адресою 1. У зв'язку з тим, що вона разом з батьками була вимушена залишити все своє майно та надійти на повернення додому, просила стягнути майнову та моральну шкоду.

Як бачається з матеріалів справи, особа 2 є співвласником майна та скориставшись правом, передбаченим ст. 52 ЦПК, через законного представника подала позовну заяву з самостійними вимогами щодо предмету спору. За таких обставин, суд дійшов висновку про необхідність прийняття позову третьою особою та розгляд його з первісним позовом [6].

Таким чином, як випливає з наведеної фабули справи, а також правової природи інституту процесуальної співучасті, особа 2 мала би бути залученою до участі у розгляді відповідної справи Кілійським районним судом Одеської області, саме як співпозивач. Як зазначено із цього приводу в юридичній літературі, однією з ознак, яка відмежовує третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору від співпозивачів є те, що позивач бажає, щоб суд задовольнив його вимоги, а третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, заінтересована в такому вирішенні спору, що виключає можливість повного задоволення вимог як позивача, так і відповідача [1, с. 237].

Що стосується участі у розгляді наведеної категорії справ третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, то як свідчить аналіз матеріалів судової практики в окремих випадках такі особи судами залучаються. Зокрема йдеться про державу Україна [5; 8], міністерство закордонних справ [2], міністерство захисту довкілля та природних ресурсів [4], Раду національної безпеки та оборони України, Службу безпеки України [7], органи державного казначейства Російської Федерації [3] тощо.

Загалом, як свідчить аналіз матеріалів судової практики, не можна сказати, що в кожному із цих випадків рішення суду по суті спору, було б таким, яке вплинуло б на права та обов'язки кожного із залучених судами учасників як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

Наприклад, як випливає із рішення Авдіївського міського суду Донецької області від 15 березня 2023 року у справі № 217/150/22 метою участі у розгляді відповідної справи Міністерства закордонних справ як третьою особою, стало повідомлення ним про розрив дипломатичних відносин між Україною і Російською Федерацією у зв'язку із її збройною агресією проти України та правові наслідки їх розриву [2].

У справі за позовом особа 1 до Російської Федерації в особі Посольства Російської Федерації в Україні, Акціонерного товариства «Міжнародний резервний банк», про стягнення

моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, Держава Україна в особі Кабінету Міністрів України була залучена до участі у розгляді відповідної справи як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

Як випливає із рішення Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 25 квітня 2023 р. у справі № 2/337/132/2023, метою участі держави Україна в цій справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, було підтвердження нею по-перше, факту збройної агресії Російської Федерації проти України як загальновідомого, а по-друге, виникнення права у позивача на відшкодування майнової шкоди [5].

В іншому випадку, на підставі інформації, опублікованої у засобах масової інформації Міністерством екології та природних ресурсів про розмір заподіяної шкоди Російською Федерацією довкіллю України у зв'язку із її збройною агресією проти України, особою 1 було пред'явлено позов до Російської Федерації про відшкодування її немайнової шкоди. При цьому, для підтвердження цієї інформації Міністерство екології та природних ресурсів звернулося із клопотанням до суду, який розглядала ця справа, про залучення його як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, у якому відповідним судом було відмовлено [4].

Загалом, як випливає з аналізу кожного із судових рішень, які були предметом уваги в межах цього наукового дослідження, рішення суду по суті спору впливало на права та обов'язки саме держави Україна, а не відповідних міністерств та відомств, які залучалися як треті особи, які не заявляли самостійних вимог на предмет спору. Як уже зазначалося, характерною особливістю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, є те, що вони не є безпосередніми суб'єктами спірних матеріальних правовідносин. При цьому, вони перебувають у матеріально-правовому зв'язку з однією із сторін таких правовідносин. Тому залучаючи їх до участі у розгляді відповідної справи, якщо інше не передбачено нормою спеціального характеру, суди передусім мають виходити із того, яким чином прийняте рішення по суті спору вплине на виникнення, зміну чи припинення суб'єктивних прав та обов'язків таких осіб щодо однієї зі сторін у спорі. При чому, це стосується третіх осіб, які не заявляючи самостійні вимоги на предмет спору, перебуватимуть на боці позивачів чи відповідачів.

В силу специфіки аналізованої категорії справ підставою позову є збройна агресія Російської Федерації проти України, а предметом позову є вимоги про відшкодування майнової та немайнової шкоди, спричиненої збройною агресією проти України, тому рішення суду по суті спору в межах цієї категорії справ, є таким, яке за загальним правилом, впливатиме на права та обов'язки держави Україна щодо однієї зі сторін у спорі, а не на відповідні міністерства чи відомства.

З огляду на сказане як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, в силу специфіки наведеної категорії справ, за загальним правилом, має залучатися держава Україна в особі її органів, а не окремо її міністерства чи відомства тощо.

Висновки. Специфіка справ про відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну фізичних осіб Російською Федерацією внаслідок її збройної агресії проти України, не виключає участі у їх розгляді третіх осіб; що стосується можливої участі третіх осіб, які заявлятимуть самостійні вимоги щодо предмета спору у цих справах, то в цьому випадку, їх участь виключається, що обумовлено особистим характером таких вимог, які пов'язані зі здоров'ям позивачів; як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, в силу специфіки наведеної категорії справ, має залучатися держава Україна в особі її органів, а не окремо її міністерства чи відомства.

Список використаних джерел:

1. Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: Монографія. К.: Атіка, 2011. 420 с.
2. Рішення Авдіївського міського суду Донецької області від 15 березня 2023 року у справі № 217/150/22 URL: www.reyestr.gov.ua
3. Рішення Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 19 грудня 2022 року у справі № 212/3718/22 URL: www.reyestr.gov.ua
4. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 15 червня 2023 року у справі № 760/18734/22 URL: www.reyestr.gov.ua
5. Рішення Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 25 квітня 2023 р. у справі № 2/337/132/2023 URL: www.reyestr.gov.ua
6. Ухвала Кілійського районного суду Одеської області від 28 червня 2023 року у справі № 502/1655/22 URL: www.reyestr.gov.ua

7. Ухвала Оболонського районного суду м. Києва від 4 жовтня 2021 року у справі № 756/14283/21 URL: www.reyestr.gov.ua

8. Ухвала Центрально-Міського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 31 липня 2023 року у справі № 216/3978/22 URL: www.reyestr.gov.ua

9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондратьєва, Л.А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 240 с.

УДК 347.965.43

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.3>

ПЕРУНОВА О.М.

ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ НА ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

THE IMPACT OF LEGAL TECHNIQUES ON CIVIL PROCEDURE PROCEEDINGS

Різні заходи та правові прийоми з використанням і застосуванням законодавства згідно правової ситуації та правовідносин які виникають між суб'єктами, що в свою чергу дозволяє це зробити, так, наприклад суду вести судовий процес, сторонам подавати заяви по справі, реалізувати право на незалежну експертизу та ін., але хотілося б зазначити необхідність використання та розуміння такого важливого елемента для цивільного судочинства без якого не обходиться кожна процесуальна дія, особливо суду, а саме – застосування *юридичної техніки*, яка пронизує усю процесуальну форму та зміст цивільного судочинства у вигляді оформлення і застосування процесуальних актів-документів. Суд та учасники судового процесу не можуть не до оцінювати і не звертати уваги на цей важливий компонент, тому що саме від нього залежить якість вирішення справи, а також можливість вирішення цивільних спорів і винесення законних та обґрунтованих судових постанов.

Застосування такої категорії, як юридична техніка у цивільному судочинстві та значення її для ведення судової справи (процесуальної форми і змісту) і винесення судового рішення судом. Хотілося б звернути також увагу на те, що юридична техніка може відобразитися на різних видах діяльності учасників судового розгляду у правовому, письмовому та технічному вигляді. Всі ці процесуальні дії характеризують саму процесуальну форму і зміст, якого в підсумку набуває цивільна справа, її суть. Поважність моменту застосування юридичної техніки відкривається у філігранності застосування особливо судом необхідних процесуальних дій їх своєчасність у вигляді форми і змісту, які впливають на досконалість процесуальних дій і їх реалізацію.

Сьогодні ми маємо справу з розвинутим форматом розуміння юридичної техніки, як прояв творчої юридичної письменності, а також можемо говорити про дистанційне ведення судового процесу, фіксування його, Єдиного Судового реєстру і т. і., адже ці юридичні явища теж мають свої законодавчі правила зазначені, наприклад у ЦПК України і інших джерелах права, і вони уже зараз використовуються учасниками судового процесу, що поширює форму і зміст процесу в цілому, її формат стає глибше і більш доступним для реалізації в прикладному сенсі.

Ключові слова: *юридична техніка, цивільне судочинство, процесуальна форма і зміст, правотворчий документ, правозастосовний документ, фіксування судового процесу, судові рішення.*